

การศึกษาวินัยของชาวพุทธในพระไตรปิฎก

A study of Buddhist Disciplines in Vinaya Tipitaka

วัน สุวรรณพงษ์¹ และ พุทธรักษ์ ปราบนอก²
Wan Suwannapong¹ and Bhaddharak Prapnok²

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

²มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kaen University

¹Email: somkapko@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวินัยชาวพุทธในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และ เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของวินัยที่มีต่อการปฏิบัติของชาวพุทธไทย เป็นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) วินัยเป็นระเบียบปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีวิถีชีวิตและวิธีดำเนินกิจการหน้าที่ของภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ ให้ความประพฤติกิริยาและความเป็นอยู่เป็นระเบียบแบบแผน ข้อบังคับต่างๆ ที่วางลงไว้เป็นหลักหรือเป็นมาตรฐานสำหรับใช้ฝึกตน หรือใช้บังคับควบคุมตน ตลอดจนเป็นเครื่องจัดระเบียบความประพฤติ ความเป็นอยู่ของภิกษุสามเณร และกิจการของหมู่ชนให้เรียบร้อยดีงาม วินัยของชาวพุทธ มี 2 ประเภท ได้แก่ 1) อนาคตริยวินัย เป็นวินัยของบรรพชิต และ 2) อาคาริยวินัย วินัยของผู้ครองเรือน

2) คุณค่าของควมมีวินัยต่อการพัฒนาชีวิตและสังคม ทำให้สังคมและประเทศชาติมีความสงบสุข การจัดระเบียบสังคมในทางพระพุทธศาสนา เป็นการนำหลักธรรมและวินัยในทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับสังคมรวมทั้งให้ประพฤติกิริยาปฏิบัติตามไตรสิกขา ปัญหาของการขาดควมมีวินัยในสังคมไทย ทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรม ปัญหาอบายมุข ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ทำให้ตนเองเป็นคนดี และทำให้สังคมเป็นอุดมศีลธรรม นำสู่ความสงบสุขอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: วินัยของชาวพุทธ, พระไตรปิฎก

Abstract

The main purposes of this thematic paper were to study Buddhist disciplines in Buddhist scripture and to study value of the disciplines towards Thai Buddhists' practice. This was a documentary research with the descriptive analysis.

A result of this study was found that the disciplines were the practical regulation in the Sangha's traditions, ceremonies, a way of life and duty in order to grow moral behaviour and peaceful life. All regulations were the standard of self-training or self-control though the control of monks and novices' behaviour, living and duties. The Buddhist disciplines were divided into two types. The first was Anagariya-vinaya. It was monks' disciplines: living without transgressing the disciplines and observance of fourfold Parisuddhisila because the Sangha was a society without any class. The second type was Agariya-vinaya. It was the householder's disciplines, namely the lay people: five precepts, eight precepts by refraining

The value of disciplines for the development of life and societies made the society and the nation peaceful and happy. The social organization in Buddhism was to use Buddhist Dhamma-vinaya applied to the society and to follow the Threefold Training. The problem of transgressing the disciplines in Thai societies caused the criminal problems and violation in the family. A person who followed eight precepts or Uposatha-sila was a good man to make the society full of morality and to bring peace and happiness to the society for ever.

Keywords: Buddhist Disciplines; Vinaya Tipitaka

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยมา แต่โบราณกาล พระมหากษัตริย์ไทยทรงเป็นพุทธมามกะและทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภก ประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา มีศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม เป็นเอกลักษณ์ประจำชาติไทยที่บรรพบุรุษไทยเราได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นระยะเวลายาวนานเป็นฐานรองรับ ทำให้สังคมไทยเป็นสังคมวิถีพุทธมีวัฒนธรรมที่หล่อหลอมจากคำสอนทางพระพุทธศาสนาในอดีต การศึกษาของคนไทย มีรากฐานอยู่ที่วัด วังและบ้าน วัดเป็นแหล่งสรรพวิทยาการทำหน้าที่เป็นทั้งสถานศึกษา แหล่งเรียนรู้และแหล่งถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีของแต่ละท้องถิ่น เป็นศูนย์กลางกิจกรรมทางสังคมมากมายโดยมีพระสงฆ์เป็นแกนนำในการพัฒนา และเป็นที่พึ่งทางใจของสังคมมาโดยตลอด แต่ปัจจุบันสังคมไทย มีปัญหาเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและนับวันจะยิ่งทวีคูณ เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาโสเภณี เป็นต้น ทั้งนี้เพราะคนขาดศีลธรรม ขาดวินัยที่จะนำไปพัฒนาในชีวิตของตัวเองและสังคม

วินัย เป็นระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับสำหรับควบคุมความประพฤติทางกายวาจาของคนในสังคมให้เรียบร้อยดีงาม เป็นแบบแผนอันหนึ่งอันเดียวกัน อยู่ร่วมกัน ด้วยความสุขไม่กระทบกระทั่งซึ่งกันและกัน ให้ห่างไกลจากความชั่วทั้งหลาย การอยู่รวมกันเป็นหมู่เหล่า ถ้าขาดระเบียบวินัย ต่างคนต่างทำตามอำเภอใจ ความขัดแย้งก็จะเกิดขึ้น ไม่มีความสุขสบาย การงานที่ทำก็จะเสียผลประโยชน์ ถ้าประชาชนแต่ละคนเป็นเหมือนดอกไม้แต่ละดอก ดอกไม้ทั้งหลายเหล่านี้จะด้อยค่าลง หากวางอยู่กระเจะกระจะจัดกระจาย ทั้งยังทำให้กรุงรุ่งเรืองอีกด้วย แต่เมื่อเรานำดอกไม้เหล่านี้มาร้อยรวมเข้าด้วยกันด้วยเส้นด้ายดอกไม้เหล่า นี้ก็จะกลายเป็นพวงมาลัยอันงดงามเหมาะที่จะนำไปใช้ประดับตกแต่งให้ เจริญตาเจริญใจ เส้นด้ายที่ใช้ร้อยดอกไม้ให้รวมกันอยู่อย่างมีระเบียบงดงามนั้นเปรียบเสมือน วินัยๆ จึงเป็นสิ่งที่ใช้ควบคุมคน ให้คนเราใช้ความรู้ ความสามารถไปในทางที่ถูกที่ควร คือทำให้เป็นคนฉลาดใช้นั่นเองซึ่งคนเรามีส่วนประกอบสำคัญอยู่ 2 อย่างคือร่างกายกับจิตใจ ร่างกาย ของเราขึ้นอยู่กับระบบโลก ต้องพึ่งโลก ร่างกายจึงจะเจริญ จิตใจ ของเราขึ้นอยู่กับระบบธรรม ต้องพึ่งธรรม จิตใจจึงจะเจริญ เพื่อให้ร่างกายและจิตใจเจริญทั้ง 2 ทาง เราจึงต้องดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกันทั้ง 2 ด้าน คือวินัยทางโลก และวินัยทางธรรม ด้วยเหตุนี้จึงมีหลักธรรมอยู่หลายประการที่ทำให้คนในสังคมและสภาพแวดล้อมได้รับการจัดสรรก่อให้เกิดชีวิตที่ดีร่วมกัน เพื่อให้คุณธรรมภายในเจริญออกมา นับว่าเป็นเรื่องสำคัญที่สุดในชีวิตที่จะช่วยให้การดำเนินสู่จุดหมายตามแนวทางของกระบวนการที่รู้เข้าใจแล้วนั้น เป็นผลสำเร็จขึ้นมาในชีวิตจริงในการดำเนินชีวิตของคน (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต, 2549) ถึงแม้ว่าทุกคนต่างก็มีข้อบกพร่องอยู่ก็ตามแต่ถ้าหากรู้จัก

หลักในการอยู่ร่วมกันพร้อมทั้งได้ปฏิบัติตามหลักการนั้นแล้วก็จะสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ซึ่งการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม กติกาในการอยู่ร่วมกันถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญ (สมภาร พรหมทา, 2548)

ดังนั้น ถ้าจะพัฒนาชีวิตให้เป็นสุขนอกจากวินัยแล้วยังจำเป็นต้องนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในพัฒนาชีวิตในปัจจุบัน ซึ่งมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการใช้ชีวิตประจำวัน เพื่อจะได้พัฒนาตนเองให้สามารถปฏิบัติหน้าที่กิจกรรมได้อย่างปกติสุข และยังสามารถได้ชื่อว่าเป็นผู้ปฏิบัติเพื่อความเป็นผู้อยู่ใกล้กันพยานยิ่งขึ้น นับเป็นการปฏิบัติที่ไม่เสื่อมถอย ทำตนให้ตั้งอยู่ในศีลเป็นเบื้องต้นก่อน รู้จักวิธีคุ้มครองรักษาอินทรีย์ และรู้จักเพิ่มพูนสั่งสมบำเพ็ญความเพียร ถ้ามนุษย์ตั้งอยู่ในวินัยแล้ว ก็มั่นใจได้ว่าชีวิตที่ดีงามจะเกิดขึ้น เป็นสัญญาณว่ามนุษย์จะมีการพัฒนาและมีชีวิตที่ดีงามต่อไปดังนั้น ถ้าจะพัฒนาชีวิตให้เป็นสุขนอกจากวินัยแล้วยังจำเป็นต้องนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในพัฒนาชีวิตในปัจจุบัน ซึ่งมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการใช้ชีวิตประจำวัน เพื่อจะได้พัฒนาตนเองให้สามารถปฏิบัติหน้าที่กิจกรรมได้อย่างปกติสุข และยังสามารถได้ชื่อว่าเป็นผู้ปฏิบัติเพื่อความเป็นผู้อยู่ใกล้กันพยานยิ่งขึ้น นับเป็นการปฏิบัติที่ไม่เสื่อมถอย ทำตนให้ตั้งอยู่ในศีลเป็นเบื้องต้นก่อน รู้จักวิธีคุ้มครองรักษาอินทรีย์ และรู้จักเพิ่มพูนสั่งสมบำเพ็ญความเพียร เป็นต้น

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการศึกษาวินัยของชาวพุทธว่ามีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิตของสังคมชาวพุทธอย่างไร โดยในเบื้องต้นจะศึกษาวินัยของชาวพุทธทั้งอนาคาริกวินัยและอาศรัยวินัย คุณค่าของวินัยตามหลักการทั่วไปเพื่อเป็นประโยชน์สุขของคนในสังคม ตลอดจนจนถึงการพัฒนาสังคมและประเทศให้ได้รับความเจริญยิ่งขึ้นไปทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวินัยชาวพุทธในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
2. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของวินัยที่มีต่อการปฏิบัติของสังคมไทย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาทางเอกสาร (Documentary Research) โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูล ต่าง ๆ ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (First Sources) ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539

2. ศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่

อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา ปกรณ์พิเศษ อัตโนมติ ตำรา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ และเอกสารจาก

หนังสือต่าง ๆ รวมไปถึงเว็บไซต์ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้

1.6.3 วิเคราะห์ข้อมูล

1.6.4 สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

1.6.5 เสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

1. วินัยชาวพุทธในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

สังคมชาวพุทธและคนทั่วไปรู้จักแต่วินัยของพระสงฆ์ ไม่รู้ว่าตัวเองก็ต้องมีวินัย เลยลืมดูวินัยตนเอง แล้วพอวินัยเสื่อม วิถีชีวิตก็ไม่ดี ดังนั้นวินัยคือวิถีชีวิตของชาวพุทธ ซึ่งพระพุทธเจ้าก็ได้ตรัสไว้ในพระไตรปิฎกตั้งแต่เล่ม 1 - 8 ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่พุทธศาสนิกชนทั่วไปควรปฏิบัติให้เกิดมีในตัวเอง เป็นสิ่งที่ช่วยจรรโลงสังคมไทยให้สงบสุข วินัย หมายถึง อุบายเครื่องรักษาตน และหมู่คณะให้อยู่เป็นปกติสุขทั่วถึงกัน ไม่มีใครประพฤติดะไรให้เป็นที่เดือดร้อนเสียหายแก่ใคร เป็นระเบียบ กฎเกณฑ์ข้อบังคับสำหรับควบคุมความประพฤติทางกายของคนในสังคมให้เรียบร้อยดีงาม เป็นแบบแผนอันหนึ่งอันเดียวกัน จะได้อยู่ร่วมกันด้วยความสุขสบายไม่กระทบกระทั่งกัน และให้ห่างไกลจากความชั่วทั้งหลาย ดังนั้น ผู้มีวินัยศึกษาดีแล้ว จึงเป็นผู้รักษาและปฏิบัติตามวินัยทั้งทางโลกและทางธรรมอย่างถูกต้องไม่บกพร่องตกหล่นและอย่างเคร่งครัด

วินัย เป็นพุทธบัญญัติเกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติขนบธรรมเนียมประเพณีวิถีชีวิตและเป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบ ความประพฤติ ความเป็นอยู่ในการดำเนินชีวิตของของบรรพชิตและคฤหัสถ์ในสังคม ความหมายของวินัยของชาวพุทธจึงมีอยู่ 2 อย่างคือ 1) การฝึกให้มีความประพฤติและความเป็นอยู่เป็นระเบียบแบบแผน หรือ การบังคับ ควบคุมตนให้อยู่ในระเบียบแบบแผน รวมทั้งการใช้ระเบียบแบบแผนต่าง ๆ เป็นเครื่องจัดระเบียบความประพฤติ ความเป็นอยู่ของคน และกิจกรรมของหมู่ชน และ 2) ระเบียบแบบแผนกฎเกณฑ์ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่วางลงไว้เป็นหลักหรือเป็นมาตรฐานสำหรับใช้ฝึกคน หรือใช้บังคับควบคุมตน ตลอดจนเป็นเครื่องจัดระเบียบความประพฤติ ความเป็นอยู่ของคนและกิจการของหมู่ชนให้เรียบร้อยดีงาม

วินัยในพระไตรปิฎกมี 2 ประเภท คือ 1) อนาคตริยวินัย เป็นวินัยของ บรรพชิต ได้แก่ การไม่ทำตนให้เศร้าหมองด้วยอาบัติ 7 และระวางรักษาปาริสุทธิศีล 4 และ 2) อาคาริยวินัย

วินัยของผู้ครองเรือน คือ คฤหัสถ์ ความสำคัญของวินัยที่ รักษาและปฏิบัติดีแล้วให้ประโยชน์ทั้งแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ กล่าวคือ บรรพชิตผู้มีศีลบริสุทธีย่อมได้รับความสุข มีใจมั่นคงแน่วแน่ อันจะเป็นฐานของสมาธิและปัญญา ในส่วนของคฤหัสถ์นั้นจะได้ เพราะกฎข้อบังคับและคนดี คือ คนอยู่ในกฎข้อบังคับ คนอยู่นอกกฎข้อบังคับ คนอยู่นอกกฎข้อบังคับนั้นคือ คนป่าและคนตายหรือไม่ปรกติ ดังนั้น วินัยของบรรพชิตและของคฤหัสถ์จึงเป็น กฎข้อบังคับคุ้มครองหมู่คณะให้ตั้งงาม คือมีอาญาคอยกำกับจะลงโทษแก่ผู้ฝ่าฝืนและมีระเบียบทำให้ผู้กระทำความผิดได้กลับตัวกลับใจ ทำให้ถูกต้องเมื่อคฤหัสถ์และบรรพชิตปฏิบัติวินัยถูกต้องแล้ว เชื่อว่าได้ศึกษาวินัยมาดี เป็นผู้ระเบียบอันตั้งงามประพฤติดีสงบเสถียรเรียบร้อย ชวนให้หมู่คณะเกิดศรัทธาเลื่อมใส ร่วมกันจรรโลงพระศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองเป็นคุณประโยชน์แก่ชาวโลก มีชีวิตเจริญด้วยคุณธรรม และเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมหรือภาพรวมของสังคม ทั้งที่เป็นคฤหัสถ์และบรรพชิต ดังนี้

1) วินัยของบรรพชิต ถือหลักพระธรรมวินัยเป็นระเบียบในการดำเนินชีวิต ยึดหลักสวัสดิกิจทางจิตใจเป็นหลักสำคัญ เป็นสังคมที่มีความเสียสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนผู้อื่นและประโยชน์ระหว่างบุคคลร่วมกัน เป็นผู้สร้างสวัสดิกิจทางสังคมให้เกิดความสงบเย็น เป็นสุข เช่น การสอนหลักการดำเนินชีวิตตามสายกลางหรือที่เรียกว่า “ปฏิปทา ในการดำเนินชีวิต

2) วินัยของคฤหัสถ์ เป็นสังคมที่ประกอบไปด้วยสถาบันต่าง ๆ มากมาย เช่น เศรษฐกิจ การศึกษา การเมือง การปกครอง การดำเนินชีวิตเพราะสังคมของคฤหัสถ์เป็นสังคมที่มีชั้น และระดับความเป็นอยู่ของชีวิตจึงจำเป็นต้องอาศัยหลักศีลธรรมเป็นกรอบในการดำเนินชีวิต เพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ส่วนหลักธรรมในการประพฤติปฏิบัตินั้น คือ การมีความเมตตา มีน้ำใจที่ดีต่อกัน มีความเอื้อเฟื้อต่อคนใกล้เคียงญาติสนิท มิตรสหายและผู้ที่เกี่ยวข้องตามสมควรในด้านอื่นๆ พระพุทธศาสนาได้บัญญัติกฎระเบียบไว้สำหรับผู้ครองเรือนเพื่อต้องการให้เกิดสันติภาพ มีความสงบสุขภายในครอบครัว มีความรับผิดชอบต่อตนเองและหน้าที่ภายในครอบครัว เพราะการประพฤติดนของคฤหัสถ์ผู้มีเรือน และบรรพชิต ไม่มีเรือนก็ตาม ต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ที่บ้านเมืองกำหนดไว้นั้นก็มีความเคารพต่อกฎหมาย ให้ความรักความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ที่อยู่ร่วมโลกเดียวกัน

2. วิเคราะห์คุณค่าของวินัยที่มีต่อการปฏิบัติของสังคมไทย

วินัย ได้แก่ อนุบายเครื่องรักษาตนและหมู่คณะให้อยู่เป็นปกติสุขทั่วถึงกัน ไม่มีใครประพฤติอะไรให้เป็นที่น่าเดือดร้อนเสียหายแก่ใคร วินัยจึงเป็นข้อระเบียบและกฎเกณฑ์ข้อบังคับสำหรับควบคุมความประพฤติทางกายของคนในสังคมให้เรียบร้อยตั้งงาม เป็นแบบแผนอันหนึ่ง

อันเดียวกัน จะได้อยู่ร่วมกันด้วยความสุขสบาย ไม่กระทบกระทั่งกันและให้ห่างไกลจากความชั่วทั้งหลาย ดังนั้น ผู้มีวินัยอันตนศึกษาดีแล้ว จึงเป็นผู้รักษาปฏิบัติตามวินัยทั้งทางโลกและทางธรรมอย่างถูกต้อง ไม่บกพร่องตกหล่นและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

จากการศึกษาเริ่มต้น ได้กล่าวแล้วว่า วินัยมี 2 อย่างอาการิยวินัยคือ วินัยของผู้ครองเรือน และอนาคาริยวินัย คือ วินัยของผู้ไม่ครองเรือนหรือนักบวช จากการศึกษาวินัยทั้ง 2 อย่างนี้ ทำให้ทราบผลที่เกิดขึ้นจากการไร้ระเบียบวินัย เช่น ครอบครัวขาดความอบอุ่น ชุมชนอ่อนแอ สังคมล่มสลาย เป็นต้น ที่เป็นเช่นนี้เพราะคนไร้ระเบียบวินัย คือ ไร้ระเบียบวินัยในการดำเนินชีวิต การกิน การอยู่ การหลับนอน การทำงาน การพักผ่อน การเดินทาง ครอบครัวใดไร้ระเบียบวินัย ครอบครัวนั้นขาดความอบอุ่น จะเป็นครอบครัวที่เร่าร้อน สุกเร้าแสบ แตกร้าวและสลายในที่สุดไปกันคนละทิศละทาง เหมือนดังคนตาบอดหรือควายตาบอดเที่ยวไปในป่าอย่างไร้จุดหมาย ดังที่ พระพุทธองค์ตรัสว่า “ถ้าความรู้ของตนและวินัยที่ศึกษาดีแล้ว ไม่เพียงมีประโยชน์ไซ้ คนเป็นอันมากจะประพฤติดุเหมือนกระป๋องบอดในป่า [ขุ.ชา.สตุตถ. (ไทย) 27/1048/224]

วินัยจึงเป็นเครื่องฝึกฝนกายและใจให้มีคุณภาพขึ้น การมีคุณภาพจะทำให้ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สังคมมั่นคง ชาติก็มั่นคง วินัยช่วยถ่วงถอยความโหดเหี้ยมดุร้ายของคน วินัยช่วยให้คนดีกว่า ประเสริฐกว่าสัตว์และคนด้วยกัน ดังที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก ว่า “คนที่มิวิชา และจรรยาสมบูรณ์ท่านกล่าวว่าประเสริฐสุดในหมู่เทวดาและมนุษย์” [ที.ปา. (ไทย) 11/72/107] คนที่มีระเบียบวินัยเป็นที่ต้องการของใครต่อใคร ของทุกสถาบันในสังคม เขาอยู่ที่ใดก็ทำให้ที่นั้นมีความเจริญรุ่งเรือง ยิ่งทำงานเพื่อความเจริญมั่นคงของแผ่นดิน ชาติจะมั่นคงมากยิ่งขึ้น เพราะคนที่มีระเบียบวินัยเพียงอย่างเดียว ความดีอย่างอื่น ก็จะเกิดตามมาอีกมากมาย เช่นทำประโยชน์ทั้งของตนและคนอื่นเที่ยงตรงไม่ลำเอียงหรือมีอคติ รักเสมอเหมือนกันหมด อุบาสยอธยาศัยอ่อนโยนมีมารยาท เป็นคนสะอาดทั้งกาย วาจา และใจ ไม่ประมาทเปลืองขาดสติ มีสติอยู่เสมอ มีความขยันหมั่นเพียร สังคมไทยกำลังขาดคนที่มีลักษณะอย่างนี้มาก แนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวต้องรณรงค์สร้างคนในชาติให้มีระเบียบวินัย ปัญหาทุกอย่างก็จะหมดสิ้นไป วินัยจึงมีส่วนสำคัญในการสร้างชาติให้มั่นคงอย่างแท้จริง วินัยจึงเป็นเครื่องฝึกฝนกายและใจคน ช่วยถ่วงถอยความดุร้าย ช่วยให้คนประเสริฐกว่าคนด้วยกัน มีพุทธพจน์ว่า “ผู้มีระเบียบวินัย มีศีลปะ ฝึกฝนดีแล้ว ทำประโยชน์เป็นผู้เที่ยงตรง มีอธยาศัยอ่อนโยน ไม่ประมาท เป็นคนสะอาดบริสุทธิ์ขยันหมั่นเพียร ไม่ขี้เกียจ พึงอยู่ในราชการได้” [ขุ.ชา.อฏฐก. (ไทย) 28/967/338]

การที่จะทำให้สังคมและประเทศชาติ มีความสงบสุข จำเป็นต้องมีการ จัดระเบียบสังคมขึ้น โดยการเอาตัวระเบียบวินัยหรือกฎหมายเป็นเครื่องควบคุมสังคม การจัดระเบียบสังคมในทางพระพุทธศาสนา ก็คือ การนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับ

สังคมรวมทั้งให้ประพฤติปฏิบัติตามหลักสิกขา 3 ประการ เพราะหลักการทั้ง 3 ประการนี้เป็นแนวทางเดียวที่จะสร้างความเป็นคนที่สมบูรณ์และมีคุณภาพ (พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต, 2538) เพราะความไร้ระเบียบสังคมที่ปรากฏตามสื่อสารมวลชนในช่วงที่ผ่านมาเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นว่าสังคมกำลังประสบปัญหา เช่น ปัญหาการปฏิบัติฝ่าฝืนกฎระเบียบของสังคม ปัญหาอาชญากรรมปัญหาอบายมุข ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เป็นต้น จากปัญหาที่กล่าวมานี้ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากการไร้ระเบียบของสังคม ซึ่งเป็นปัญหาในระดับชาติและระดับนานาชาติ สาเหตุที่ทำให้สังคมไร้ระเบียบเนื่องจากบุคคลในสังคมมิได้ปฏิบัติตามระเบียบ กฎเกณฑ์ของสังคม จนทำให้เกิดเป็นปัญหาสังคม การจัดระเบียบสังคมจึงเป็นวิธีการแก้ปัญหาสังคมอย่างหนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

ทัศนะของชาวพุทธเห็นว่าพระพุทธศาสนามีหลักคำสอนอยู่ส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการจัดระเบียบสังคมหากได้นำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาการไร้ระเบียบของสังคมน่าจะเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ทำให้สังคมพลิกกลับขึ้นมาจากเหตุการณ์ชั้นอันตรายที่อยู่ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อนี้ได้ และน่าจะทำให้สังคมเกิดการฟื้นตัวจากวิกฤตการณ์ของโลกจนทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขเป็นที่ทราบกันดีว่า การขาดวินัยเป็นปัญหาใหญ่ของทุกสังคม สังคมจะอยู่ได้โดยสงบก็ต่อเมื่อมีกฎเกณฑ์และ กติกาในสังคม และผู้คนในสังคมต้องให้ความเคารพหลักการ กฎเกณฑ์และกติกาของสังคมนั้น ๆ ด้วย การเคารพ กฎเกณฑ์และกติกาของสังคมนั้น ก็คือความหมายอย่างหนึ่งของความมีวินัย ถ้าไม่มีวินัย ไม่มีความเคารพกฎเกณฑ์ กติกาของสังคมมุ่งสร้างประโยชน์สุขให้ได้ถึง 3 ระดับ ได้แก่ อัตตัตถะ ประโยชน์ตน, ปรตถะ ประโยชน์ผู้อื่น คือ การมุ่งสร้างที่พึงหรือความมั่นคงให้แก่คนอื่นทั้งในได้ด้านวัตถุและจิตใจ, และ อุภยัตถะ ทั้งประโยชน์ตนและทั้งประโยชน์ผู้อื่น คือ การได้รับประโยชน์ทั้งตัวเราและคนอื่นพร้อม ๆ กันทั้งสองฝ่าย เป็นการส่งเสริมเกื้อหนุนหรือบำเพ็ญโดยไม่มีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเสียเปรียบ โดยรวมจำเป็นต้องอาศัยธรรมเป็นกรอบในการดำเนินการ กล่าวคือ เบญจธรรมและโศกวิภาค เป็นต้น (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต, 2551) หลักธรรมเหล่านี้เป็นการแสวงหาผลลัพธ์หรือเป้าหมายที่ไม่เห็นแก่ตัว แต่เป็นไปเพื่อประโยชน์ผู้อื่น การที่บุคคลใดที่มุ่งสร้างเอาแต่ประโยชน์ตน บุคคลนั้นย่อมเป็นคนที่ไม่เห็นแก่ตัว บุคคลใดที่มุ่งสร้างแต่ประโยชน์คนอื่น บุคคลนั้นย่อมเป็นคนที่มีแต่ความเพ้อฝัน เพราะธรรมชาติของสังคมนมนุษย์จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยประโยชน์ซึ่งกันและกัน เกิดกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมโดยวิธีอบรมสั่งสอนโดยตรง จนสามารถให้การยอมรับสิทธิทางจริยธรรมซึ่งถือว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน (เทพพร มังธานี, 2557) การสร้างค่านิยมความมีจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ ในระดับปัจเจกบุคคล และ การส่งเสริมธรรมาภิบาลให้กับระบบราชการไทย (พิชญ์นิฐา พรรณศิลป์, ภัคดี โพธิ์สิงห์ และสัญญา เคนาภูมิ, 2559)

สามารถสรุปได้ว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นก็เนื่องจากสังคมไทยไม่ให้ความสำคัญต่อความมีระเบียบวินัยขาดการนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าไปเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา เศรษฐกิจสังคมและการปฏิบัติในการดำเนินชีวิตอย่างจริงจัง ประโยชน์และคุณค่าต่อสังคม การปฏิบัติตนตามหลักวินัยหรือกฎระเบียบของสังคม กฎหมายบ้านเมือง ย่อมมีความราบเรียบสงบสุข โดยประเพณีปฏิบัติตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา การรักษาศีล การปฏิบัติธรรม ล้วนเป็นสิ่งที่สร้างให้สังคมเกิดความร่มเย็นเป็นสุข มีระเบียบ มีนิสัยโอปปาติกะ อื้อเพื่อเผื่อแผ่ มีเมตตาและกรุณาช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน แม้แต่ศัตรูก็ยังให้ความอุปถัมภ์เลี้ยงดู ใครเดือดร้อนมาก็ให้ความช่วยเหลือมิได้นิ่งดูดาย รู้จักให้อภัยแก่ผู้อื่น ดังนั้น สังคมมนุษย์ประกอบด้วยความงามจำนวนมากสังคมนี้ควรจะประกอบด้วยคนแต่ละคน อย่างที่มีผู้พูดกันว่า ถ้าแต่ละคนเป็นคนดีแล้วสังคมก็จะดีเอง แต่สังคมก็มีโครงสร้าง และโครงสร้างทางสังคมเป็นเครื่องกำหนดคุณสมบัติของสังคมมนุษย์ด้วยว่าจะมีคุณค่าหรือไร้ค่า บุคคลผู้เป็นส่วนร่วมที่ดีของสังคมจะต้องอยู่ร่วมกันด้วยดีมีธรรมคือมีหลักความประพฤติ

สรุป

คุณค่าการมีวินัยที่มีต่อสังคมไทยนั้นไม่ว่าจะเป็นการออกกฎเพื่อควบคุมสังคมของบรรพชิต หรือ คุรุศาสตร์ ต้องอาศัยหลักพระธรรมวินัยเป็นหลัก ส่วนรายละเอียดวิธีการการจัดการบริหารองค์กรสงฆ์นั้น อาจแตกต่างกันไปตามยุคสมัย เพื่อให้สอดคล้องกับวิวัฒนาการและรูปแบบการบริหารปกครองสมัยนั้นๆ แต่อย่างไรก็ตาม การกำหนดรูปแบบโครงสร้างการบริหารปกครองคณะสงฆ์ ยังคงอยู่บนหลักพระธรรมวินัยในปัจจุบันนี้แม้มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เข้ามาเป็นข้อบังคับ และกำหนดกฎเกณฑ์ในการบริหารปกครองคณะสงฆ์ร่วมด้วย แต่อย่างไรพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทุกฉบับ ก็ยังยึดถือหลักพระธรรมวินัยเป็นข้อบังคับกำหนดขอบเขตในการปฏิบัติ

ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการแก้ไขด้วยการร่วมด้วยช่วยกันระหว่างประชาชนทุกภาคส่วนในสังคมไทย กล่าวคือ ทุกคนต้องทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ด้วยความไม่ประมาท ไม่ฝืนทำอะไรรตามใจหรือตามกิเลส ตัณหาของตน และเมื่อทุกคน ทุกฝ่าย และทุกคณะในสังคมไม่มีความขัดแย้งกัน มีแต่ความสามัคคีปรองดองกัน เป็นชุมชนสังคมเป็นประเทศชาติที่น่าอยู่อาศัยมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง: References

- เทพพร มังธานี (2557). บทบาทของครอบครัวในการปลูกฝังจริยธรรมแก่เยาวชนในภาคอีสาน. *มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์*, 31(1), 45-64.
- Mangtanee, T. (2014). The Role of Family in the Cultivation of Morality In Youths in Northeast Thailand. *Humanities & Social Science*, 31(1), 45-64.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto). (2008). *Dictionary of Buddhist*. (12th ed.). Bangkok: Mahachulalongkorn University.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2549). *ลักษณะแห่งพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์สวาย.
- Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto). (2006). *The Characteristics of Buddhism*. Bangkok: Pimseuy.
- พิชญ์นิษฐา พรรณศิลป์, ภัคดี โพธิ์สิงห์ และสัญญา เคนาภูมิ. (2559). การคอร์รัปชันในระบบราชการไทย: แนวทางการป้องกันและแก้ไข. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.*, 4(2), 326-340.
- Pannasil, P., Phosing, P. and Kenaphoom, S. (2016). Corruption in the Thai Bureaucracy : The Protection and Solution Approach. *Journal of MCU Peace Studies*, 4(2), 326-340.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Mahachulalongkorn University. (1996). *Thai Tipitakas*. Bangkok: MCU Press
- สมภาร พรหมทา. (2548). *พุทธปรัชญา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ศยาม.
- Promta, S. (2005). *Buddhist Philosophy*. (2nd ed.). Bangkok: Sayam.

